

УДК 351.746.2

С.А. Наумюк

**ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ КООРДИНАЦІЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ
УКРАЇНИ В ХОДІ ЗДІЙСНЕННЯ
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ**

У статті розглянуто питання координації діяльності правоохоронних органів України в ході здійснення оперативно-розшукових заходів на залізничному транспорті. Автор дійшов висновку що шляхи удосконалення координації діяльності згаданих органів полягають саме у організації площині, потребуючи міжвідомчого врегулювання.

Ключові слова: *оперативно-розшукова діяльність, координація, залізничний транспорт, економічна безпека.*

В статье рассмотрен вопрос координации деятельности правоохранительных органов Украины в ходе оперативно-розыскной деятельности на железнодорожном транспорте. Автор пришел к выводу о том, что пути усовершенствования координации деятельности упомянутых органов имеют организационный характер и требуют межведомственного урегулирования.

Ключевые слова: *оперативно-розыскная деятельность, координация, железнодорожный транспорт, экономическая безопасность.*

The article deals with the coordination of law enforcement bodies of Ukraine in the course of search operations on the railway. The author concludes that the ways of improving coordination of these bodies lies in the plane of organization, requiring interdepartmental settlement.

Key words: *Operational Activities, coordination, railway transport, economic security.*

Однією зі складових національної безпеки держави, безсумнівно, є економічна безпека, під якою слід розуміти такий стан економіки, при якому забезпечується досить високе і стійке економічне зростання; ефективне задоволення економічних потреб; контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях.

До об'єктів економічної безпеки України, на які скеровані зовнішні і внутрішні загрози, належить економічна система держави в цілому, окремих її регіонів, а також різних галузей і сфер економіки.

В широкому розумінні об'єктом економічної безпеки виступає як економічна система в цілому, так і її складові елементи: природні багатства, виробничі і невиробничі фонди, нерухомість, фінансові ресурси, людські ресурси, господарські структури, сім'я, особа. Поза всяким сумнівом, транспортна система, а відтак її вагома складова - залізничний транспорт є найбільш "привабливим" об'єктом для різного роду протиправних спрямувань (як зсередини країни, так і з-за кордону,) та, відповідно, місцем "перетину" інтересів майже усіх державних органів, наділених правом здійснювати оперативно-розшукову діяльність. Саме тому залізничний транспорт був обраний нами в якості прикладу для розгляду проблеми координації діяльності правоохоронних органів в ході здійснення ними оперативно-розшукової діяльності.

Тому метою даної статті є розглянути особливості координації діяльності суб'єктів оперативно-розшукової діяльності на залізничному транспорті, як на пріоритетному елементі транспортного комплексу України, оскільки саме залізничний транспорт виконує понад 40% внутрішнього пасажирообороту та 80% внутрішнього вантажообігу, до складу залізниць України входять 1340 залізничних станцій, 129 пасажирських вокзалів, 57 локомотивних і 48 вагонних депо. На залізничному транспорті працює понад 390 тис. осіб, що становить близько 2% усього працездатного населення країни. Загальна довжина залізничних шляхів загального користування - 22,3 тис. км, із них 9,8 тис. км, або 44%, електрифіковано, 8,0 тис. км, або 36%, є дво- і багатокільніми. В силу монопольного становища, територіального розташування, відомчої підпорядкованості залізничний транспорт є об'єктом захисту для більшості правоохоронних органів України, в міру їх компетенції.

Завданням даної статті бачиться з'ясування можливостей для унормування координації діяльності суб'єктів здійснення оперативно-розшукової діяльності на залізничному транспорті. Приступаючи до розгляду вказаної проблеми, слід диференціювати поняття "координація" та "взаємодія".

У науковій літературі достатньо детально досліджені питання співвідношення понять координації та взаємодії правоохоронних органів при вирішенні ними завдань боротьби зі злочинністю. Вказаним проблемам присвятили свої наукові праці В.М. Аتماжитов, Ю.С. Млинців, Б.Е. Богданов, В.Г. Бобров, С.С. Галахов, І.М. Голуб'ятник, Н.І. Гетьман, Г.В. Гребельський, Б.Н. Ємельянов, В.Д. Ларичев, В.А. Лукашов, В.П. Ілларіонов, А.Г. Лекар, Н.Д. Литвинов, А.С. Овчинський, В.Н. Омелін, В.В. Овчаров, В.Г. Самойлов, Г.К. Си-

нілов, Ю.В. Степаненко, СМ. Титов, Е.В. Токарев, А.Б. Утевський, О.П. Снігер'єв, О.Ф. Долженков, І.О. Грохольський, О.П. Мінка та ін.

В той же час, на нашу думку, недостатньо приділяється уваги саме особливостям здійснення оперативно-розшукової діяльності саме за окремими галузями економіки, зокрема на транспорті. Ряд сучасних авторів, зокрема О.В. Захарова та О.О. Юхно в своїх роботах досліджують проблеми взаємодії і координації оперативно-розшукової діяльності окремих підрозділів МВС на транспорті, інші ж правоохоронні органи були поза увагою цих дослідників.

Деякі вчені при дослідженні проблем взаємодії вважали за необхідне розмежовувати поняття "взаємодія" і "координація", оскільки у повсякденній практиці відбувається їх змішування аж до їх повного ототожнення.

В класичному розумінні, координація правоохоронної діяльності - це одна з управлінських функцій, що об'єднує й систематизує зусилля правоохоронних органів для досягнення загальної соціальної бажаної мети.

Характерною особливістю координації діяльності правоохоронних органів є те, що під час її здійснення формують конкретні цілі, коригуючі чи підтримуючі внутрішні та зовнішні фактори впливу щодо забезпечення узгоджувальних дій правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю, створюють ситуацію, за якої досить часто потрібно самостійно приймати оперативні рішення. Координацію визначають як необхідний складник усіх процесів управління, що охоплює значний спектр діяльності щодо реалізації цілей управління. За характером координація має бути самостійним засобом організації управління та застосовуватися для забезпечення узгодження функціонування автономних підрозділів різних правоохоронних органів, що мають спільну мету [1, с. 99].

Широке коло об'єктів пошукової діяльності й можливих джерел одержання інформації про загрози залізничному транспорту України визначає необхідність участі у вирішенні цього завдання всіх служб і підрозділів правоохоронних органів і інших державних структур, покликаних зміцнювати правопорядок у країні. На думку Л.І. Аркуша, законодавець розосередив діяльність по виявленню й розслідуванню злочинних проявів, по різних правоохоронних органах і спецслужбах. Однак цей механічний поділ функцій зовсім не свідчить, що інтереси цих органів, служб і їхніх співробітників, які вирішують спільні завдання, ніколи не перетнуться при вжитті різ-

них заходів, пошуках тих самих суб'єктів, фіксації інформації кримінального чи розвідувального характеру і т. ін. Особливо це належить до пошуку інформації на території, на якій здійснюється оперативно-розшукова діяльність різними відомствами і яка підлягає перевірці зусиллями підрозділів, що мають різну відомчу підлеглисть [2]. Об'єкти залізничного транспорту якраз і володіють такого роду специфікою. Будучи розташовані не у відповідності до адміністративно-територіального поділу, маючи значну вартість основних засобів, володіючи міжнародним транзитним потенціалом вони є об'єктом діяльності ряду правоохоронних органів держави.

В ході здійснення оперативно-розшукової діяльності підрозділи різних відомств неминуче стають власниками оперативної інформації, перевірка і використання яких формально належить до компетенції іншого правоохоронного органу. У цьому зв'язку актуальним стає питання координації діяльності суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, в компетенцію яких входить її здійснення на об'єктах залізничного транспорту. До таких слід віднести: Міністерство внутрішніх справ, Службу безпеки України, Державну податкову службу України, органи прокуратури, Державну прикордонну службу України. В окремих випадках - Службу зовнішньої розвідки, Управління державної охорони України, розвідувальний орган Міністерства оборони України.

На сьогоднішній день усі вищезгадані суб'єкти оперативно-розшукової діяльності діють в межах своєї компетенції, забезпечуючи різноманітні аспекти цілісної системи безпеки залізничного транспорту, жоден з них не має якогось особливого пріоритету. Відтак, складно погодитися з Л.І. Аркуша, що "взаємовідносини зазначених вище органів, як правило, перебувають на рівні надання технічної допомоги органами СБУ, і лише в поодиноких випадках зустрічається обмін оперативною інформацією (фактично одиничні) ... на даний час побоювання передачі інформації перетворюється на ізолюваність, надмірну підозрілість, що найчастіше призводить до "втрати" цінної інформації, не сприяє розкриттю злочинів і виявленню діяльності організованих злочинних спільнот. Напружена ситуація недовіри може бути корисною тільки злочинному світу" [2, с. 112-113]. На нашу думку, сьогодні налагоджено і напрацьовано досить дієвий інформаційний обмін між правоохоронними органами, особливо що стосується питань протидії контрабанді та торгівлі людьми. Відтак, проблеми на наш погляд є більш організаційного, ніж інформаційного плану. Справа очевидно в тому, що сам термін "координація" законо-

давець (в розрізі оперативно-розшукової діяльності) вживає лише у контексті ст. 19 Закону "Про ОРД" – координацію дій щодо реалізації прав підрозділів, які проводять оперативно-розшукову діяльність з метою боротьби з тероризмом, здійснює Служба безпеки України. Розвиваючи дану тезу, робимо висновок, що решта напрямків оперативно-розшукової діяльності фактично координації не підлягають. Існування визначених елементів паралелізму - звичайне явище в роботі всіх спецслужб у цивілізованому світі. Але зрозуміло, воно не має порушувати основних принципів оперативно-розшукової роботи, розшифровувати негласних співробітників, заважати проведенню тих або інших оперативно-тактичних операцій.

Повертаючись до нашої тези про те, що шляхи удосконалення діяльності з координації оперативно-розшукової діяльності лежать в площині організаційній, слід позитивно оцінити намагання законодавця унормувати це питання у новому проекті Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність", зокрема, - "Координацію дій щодо реалізації прав підрозділів, які проводять оперативно-розшукову діяльність, здійснює правоохоронний орган, на який покладено такий обов'язок. З метою забезпечення координації оперативно-розшукової діяльності скликаються координаційні наради, організуються робочі групи та вживаються інші заходи, витребується статистична та інша необхідна інформація." Однак, на нашу думку в запропонованому проекті не в повній мірі відображені методи координації діяльності правоохоронних органів, до яких слід віднести:

- спільне планування дій (організаційних, запобіжних, профілактичних, слідчих і оперативно-розшукових);
- взаємний обмін інформацією про попередні й очікувані результати;
- взаємний обмін інформацією про результати та спільної діяльності;
- інформування про отримані дані в односторонньому порядку;
- спільний аналіз матеріалів (насамперед оперативно-розшукових) і планування їх реалізації;
- внесення узгоджених коректив у спільний план заходів;
- матеріально-технічне та криміналістичне забезпечення здійснення спільних заходів;
- використання спеціальних знань, науково-технічних заходів, засобів і методів під час здійснення оперативно-розшукових заходів, розкриття та розслідування злочинів;

- проведення спільних нарад, колегій і конференцій суб'єктів взаємодії для визначення основних напрямів координаційних заходів, аналізу наслідків і визначення заходів щодо усунення недоліків;

- проведення спільних занять суб'єктів координації, у тому числі з запрошенням представників інших відомств, навчальних закладів, науково-дослідних установ для підвищення кваліфікації та професіоналізму [1, с. 101].

Звичайно, не всі ці методи повинні бути відображені у відповідній статті закону, але, принаймні мають бути закріплені на міжвідомчому рівні – шляхом спільних наказів, розпоряджень і т.д. Між зацікавленими органами (підрозділами) чи профільним міністерством.

Висновок: На нашу думку, належним чином урегульований і унормований (як на законодавчому, так і міжвідомчому рівні) механізм координації діяльності правоохоронних органів України у процесі оперативного-розшукової діяльності на залізничному транспорті дозволить захистити економічні інтереси держави в цій сфері, запобігти злочинним проявам, підняти рівень безпеки і комфорту перевезень для громадян та організацій.

Використана література:

1. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: підручник / О.С. Захарова, В.Я. Карабань, В.С. Ковальський (кер. авт. кол.). - Відп. ред. В. Маляренко. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 376 с.

2. Аркуша Л.І. Проблеми взаємодії та інформаційного забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з економічною організованою злочинною діяльністю // Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності/ Збірник наукових статей / За ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. - Бібліотека журналу "Юридичний вісник". - Одеса: ФЕНИКС, 2003. - С. 109-117.

УДК 351.746.2:343.9:343.352

С.А. Сумський

■ З'ЯСУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ДЕРЖАВНИХ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ■ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті аналізуються правові засади протидії хабарництву, визначається компетенція державних контролюючих органів з метою ефективного оперативного-розшукового забезпечення антикорупційної політики

Ключові слова: *оперативно-розшукова діяльність; хабарництво; корупція.*

В статье анализируются правовые основы противодействия взяточничеству, определяется компетенция государственных контролирующих